

Poort behorend bij Marktstraat 9, tegenover Walstraat 73 Enschede.

Redengevende omschrijving januari 2021

Inleiding.

Achter het pand Marktstraat 9 in Enschede (ijssalon Talamini) staat een poort die uitkomt op de Walstraat en die bestaat uit twee zuilen van Bentheimer zandsteen. Rond 1920 maakte hij deel uit van een tuinmuur die hoorde bij het pand Marktstraat 11. Via deze poort, waarvan de zuilen toen wat verder uit elkaar stonden, kon een koetsje de tuin inrijden.

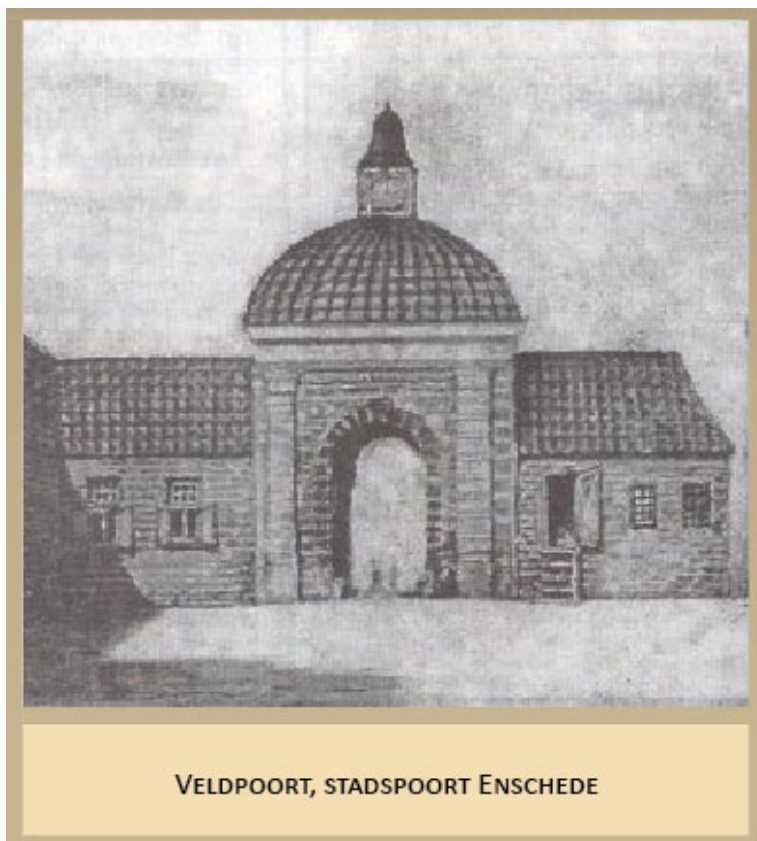
Al lang gaat het gerucht dat de poort mogelijk is opgebouwd uit restanten van de Veldpoort die vijftig meter verderop stond en die tot 1862 (stadsbrand) de westelijke toegang tot de stad vormde.

De oostelijke toegang tot de stad werd tot 1862 gevormd door de Eschpoort.

Na de stadsbrand van 1862 zijn zowel de Veldpoort als de Eschpoort afgebroken.

Materiaal van de Eschpoort is vervolgens gebruikt bij de bouw van de poort van de begraafplaats aan de Eschpoortstraat. Deze poort is nu Rijksmonument en hij maakt deel uit van de muur om de begraafplaats die gemeentelijk monument is.

Hergebruik van materiaal van de Veldpoort is voor zover bekend niet gedocumenteerd en daardoor is niet met zekerheid te zeggen dat materiaal van het poortje komt van de Veldpoort.

Een andere mogelijkheid voor de herkomst van de poort is de tuinmuur van de pastorie die tot de stadsbrand op de Oude Markt heeft gestaan. Deze tuinmuur staat op de foto van de 'kolde kermis' rond 1860. Daarop zijn twee zuilen te zien die een sterke gelijkenis vertonen met de zuilen van het poortje achter de Marktstraat 9. Wat er met deze poort van de pastorie na de stadsbrand is gebeurd, is niet gedocumenteerd.

Naar aanleiding van opmerkingen van een bezorgde burger over de toestand waarin het poortje achter de Marktstraat 9 zich bevond, is de poort aan de Walstraat in 2017 geïnspecteerd door een natuursteenskundige van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en door een archeoloog. De conclusie uit dat onderzoek is dat op grond van de bewerkingen en de verwerking het materiaal waaruit de poort is opgebouwd mogelijk afkomstig is uit de 17^e of 18^e eeuw.

Een relatie met de stadspoort is op grond van deze inspectie niet te leggen maar deze relatie is ook niet uit te sluiten. Daarbij kwamen beide deskundigen tot de overtuiging dat het niet zinvol is om verder te onderzoeken of deze relatie met de Veldpoort wel gelegd zou kunnen worden. Dat komt omdat er geen foto's of bruikbare tekeningen zijn van deze poort. Bovendien is een dergelijk onderzoek kostbaar en is de verwachting dat de uitkomst daarvan geen zekerheid kan bieden over een verband met de Veldpoort. Hooguit kan uit vergelijking van materiaal van de Veldpoort met deze poort iets worden gezegd over de herkomst van het materiaal. Bijvoorbeeld dat het afkomstig kan zijn uit dezelfde groeve.

De deskundigen zijn wel van oordeel dat het gaat om belangrijk historisch materiaal en daarmee om een waardevolle poort.

Daarom is in 2018 in overleg met en medewerking van de eigenaar dhr. Talamini, de poort gerestaureerd door de gemeente met een financiële bijdrage van de wijkraad Stadscentrum. Daarbij is afgesproken dat na oplevering van de restauratie de poort de status zou krijgen van gemeentelijk beschermd monument.

Bij de restauratie is er een nieuwe bol op de linker zuil geplaatst omdat de oude was verdwenen. Verder zijn zowel in de linker- als in de rechterzuil reparaties aan het zandsteen uitgevoerd. En in de onderdorpel is een blok zandsteen ingeboet. De zuilen zijn niet gereinigd maar hebben het bestaande patina behouden.

Tussen de beide zuilen is een poort geplaatst van onbehandeld eikenhout die met zwart geschilderde ijzeren hengen aan beide zuilen is opgehangen. Boven de poort is een antracietkleurige daklijst geplaatst.

Beschrijving.

Poort bestaande uit twee zuilen van Bentheimer zandsteen vermoedelijk uit de 17^e of 18^e eeuw, beide op een gemetseld en met cement aangesmeerd basement en afgedekt met een teerlingvormig kapiteel waarop een bol van Bentheimer zandsteen.

Iedere zuil bestaat uit een groot blok zandsteen, geleed in zes lagen en grotendeels met frijnslag. Daaronder bevindt zich een los blok grof behakt zandsteen boven het gemetselde basement.

Tussen de beide zuilen bevindt zich een dorpel van zandsteen. Daarvoor een stoep van zandsteen die iets verhoogd uit het wegdek steekt.

Tussen de beide zuilen bevindt zich een recente deur van onbehandeld eikenhout die met vier recente ijzeren hengen is bevestigd aan de zuilen.
In de zuilen zijn reparaties aangebracht waarbij nieuw Bentheimer zandsteen met een afwijkende frijnslag is ingeboet.

Waardering.

Het belang van deze poort is gelegen in:

- Het historische materiaal waaruit de zuilen zijn opgebouwd en dat mogelijk dateert uit de 17^e of 18^e eeuw;
- De bijzondere constructie met twee grote gelede blokken natuursteen en de architectonische vormgeving;
- De mogelijke relatie met historische locaties in Enschede zoals de Veldpoort van Enschede en de tuinmuur om de voormalige pastorietuin op de Oude Markt en de 'oral history' die daarmee samenhangt;
- De zeldzaamheid van dit type historische poorten in Enschede.

Locatiegegevens:

De poort bevindt zich achter het pand Marktstraat 9 en hij grenst aan de Walstraat;

Kadastraal: gemeente Enschede, sectie B,
nr. 6969;

Coördinaten: X 257967; Y 471365

